

Incorporació d'activitats comunitàries de promoció de la salut dintre de la cartera de serveis d'Atenció Primària d'Andorra

Autora: Sílvia Bonet

Introducció.

El desenvolupament de les societats condueix a formes de vida que moltes vegades es contradiuen amb la salut. Es generen noves patologies (SIDA, càncer, etc.), augmenta la freqüència d'altres (problemes cardiorrelatoris, obesitat, diabetis, etc.) i en reapareixen d'altres que tot just sortien en algunes estadístiques (tuberculosi, etc.). L'anàlisi epidemiològic mostra reiteradament el caràcter evitable d'aquestes problemàtiques, atès que depenen en gran part de factors de risc associats als estils de vida i a les condicions ambientals i socioculturals (hàbits alimentaris incorrectes, sedentarisme, ús abusiu de substàncies tòxiques i amb capacitat d'addicció, entre molts d'altres).

Aquest aspecte ens hauria de fer reflexionar, ja que es posa en qüestió si la salut és un valor prioritari per la societat actual o no.

Aquesta mirada a l'actualitat ens fa pensar en la necessitat de donar resposta d'una manera eficaç fent prèviament un intent de comprensió dels fenòmens i les seves causes. Donada la complexitat i la multifactorialitat d'aquests fenòmens sociosanitaris, no serveixen respostes parcials, és necessària la implicació de tota la comunitat, per a avançar de forma conjunta en la millora de la salut i en la prevenció de la malaltia. Aquesta tasca requereix d'una eina que ofereixi a les persones la possibilitat d'accedir a una cultura de promoció de la salut, així com recursos per poder actuar en la millora de la qualitat de vida.

Des de la Conferència d'Alma-Ata l'any 1978 i a les successives Conferències Internacionals sobre Promoció de la Salut de l'Organització Mundial de la Salut, s'insisteix en la importància de la reorientació dels serveis sanitaris cap a la prevenció i promoció de la salut, i per això és imprescindible el reforçament de l'acció comunitària amb l'un equip multidisciplinari i el desenvolupament de les aptituds personals dels ciutadans.

L'evidència de l'eficàcia de la promoció de la salut en el sector de l'atenció sanitària és, amb algunes excepcions, limitada. El sector sanitari per si sol no pot introduir grans canvis a les conductes orientades a la salut. No obstant això, els professionals sanitaris, especialment els d'atenció primària, han de tenir un paper molt important en la promoció de la salut a través d'activitats comunitàries.

Per activitats comunitàries de promoció de la salut s'entenen totes aquelles intervencions i participacions que es realitzen amb grups de persones que presenten característiques, necessitats o interessos comuns i dirigides a promoure la salut, incrementar la qualitat de vida i el benestar social, potenciant la capacitat per l'abordatge dels seus propis problemes, demandes o necessitats.

La forma més natural i efectiva de dur a terme aquestes intervencions és a través de l'educació per la salut. Tant l'educació com la promoció de salut contempnen la participació activa dels membres de la comunitat com element estratègic fonamental.

Durant el passat mes de març del 2009 el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya va presentar el Pla d'Innovació de l'Atenció Primària i Salut Comunitària 2007-2010, pla que pretén una millora del conjunt del sistema sanitari i que comporta la potenciació i la innovació dels serveis d'atenció primària i salut comunitària.

Les activitats comunitàries de promoció de la salut estan orientades a la millora de la salut d'una comunitat definida, basada amb la identificació de les necessitats de salut i les accions comunitàries corresponents, amb la participació de tota la comunitat i la coordinació de tots els serveis implicats en la salut o en els seus determinats. Es tracta d'un procés en el que els serveis sanitaris es responsabilitzen de la salut de tots els membres de la comunitat i no tan sols dels usuaris dels serveis.

Aquesta característica li atribueix una diferència fonamental amb els serveis tradicionals, orientats bàsicament a la curació i tractament dels símptomes i malalties de la població demandant.

Tabla 1.1: Característiques i limitacions de l'orientació exclusivament clínica de l'atenció primària

Característiques	Limitacions
Dirigida al pacient que demana atenció	No es dirigeix a la població no demandant
Orientada al diagnòstic i tractament de les malalties	No té en compte la distribució dels problemes de salut de la comunitat
Utilitza els mètodes i tecnologies pròpies de la medicina	No té en compte els determinats de socials ni ambientals dels problemes de salut
Pot incloure la prevenció des d'un punt de vista individual	La freqüència relativa dels problemes de la població demandant no reflexa la freqüència relativa dels problemes de la comunitat
Organitza els serveis segons la demanda	No és conscient dels signes inicials de les malalties No utilitza el contacte amb la comunitat per modificar la cadena causal de les malalties

Font: Foz Gil G, Gofin J, Montaner Gomis I. **Atención primaria orientada a la comunidad.** En: Martín Zurro A, Cano Pérez JF, eds. Atención Primaria: conceptos, organización y práctica clínica. 6ªed. Madrid: Elsevier España

Tabla 1.2: Característiques i possibilitats de les activitats comunitàries de promoció de la salut

Característiques	Possibilitats
Dirigida a tota la població assignada al servei	El coneixement de la distribució dels problemes de salut de la comunitat pot canviar l'orientació i les prioritats de la pràctica clínica, així com els recursos o la formació dels professionals
Orientada a la millora de la salut de tota la comunitat	Al tenir en compte la salut de tota la població, tant demandant com la no demandant, permet

Utilitza habilitats epidemiològiques i socials, a més a més de les clíniques

La pràctica preventiva i de promoció de la salut està orientada cap a la resolució de problemes comunitaris i a la millora de l'estat de salut

una orientació dels recursos a les persones amb majors necessitats

Els problemes de salut amb determinats socials i ambientals no poden ser previnguts de forma efectiva amb l'atenció individual

L'orientació de les intervencions assistencials a la millora de l'estat de salut de la comunitat permet l'anàlisi de l'efectivitat de l'atenció i l'avaluació de noves intervencions comunitàries

Font: Foz Gil G, Gofin J, Montaner Gomis I. **Atención primaria orientada a la comunidad**. En: Martín Zurro A, Cano Pérez JF, eds. Atención Primaria: conceptos, organización y práctica clínica. 6ªed. Madrid: Elsevier España

Conclusions

L'atenció primària ha de canviar per donar resposta efectiva i eficient davant de les noves necessitats socio-sanitàries. Hi ha necessitats de vincles potents entre tots els recursos sanitaris existents, per què l'envelliment de la població, la mobilitat, les noves tecnologies (que impliquen un augment dels costos) i les noves formes d'emmalaltir fan que sigui necessari uns serveis sanitaris integrats a on la comunitat es faci responsable; ajudant-la per què tingui les eines necessàries per poder gestionar els problemes de salut que esdevinguin.

La participació entesa com a presa de consciència de la situació i dels problemes, i orientada al canvi, és la clau. Les persones han de, i tenen que, participar per canviar i millorar el seu estat de salut.

Les activitats comunitàries de promoció de la salut en el si de l'atenció primària és la única estratègia de treball que pot millorar la salut de la comunitat.

Andorra presenta unes característiques adequades per desenvolupar activitats comunitàries degut a la seva distribució territorial i a la presència de recursos d'atenció primària accessibles.

L'administració ha de donar les línies formals per poder desenvolupar les activitats comunitàries de promoció de la salut i evitar que sigui cosa de l'atzar en funció de la voluntat d'alguns professionals. L'existència d'evidència científica en el desenvolupament de les activitats comunitàries justifica plenament la seva integració en les carteres de serveis d'atenció primària.

Grande Covián deia que "canviar de dieta és més difícil que canviar de religió".

Resolució

S'encomana al Comitè Executiu del Partit Socialdemòcrata d'Andorra que, mitjançant la via que sigui més escaient, proposi al Govern la valoració per la incorporació de **les activitats comunitàries de promoció de la salut** dintre de la cartera de serveis de l'Atenció Primària d'Andorra durant aquesta legislatura, o bé que sigui tinguda en compte en el proper programa electoral de les eleccions generals.